

İNGİLİZ TABİPLER BİRLİĞİ (BMA) PERSPEKTİFİNDE İNSAN HAKLARI ve TIP ETİĞİ

Ann SOMMERVILLE*

İnsan haklarını belirgin bir şekilde savunması dolayısıyla takdir edilip saygı duyulan Türk Tabipleri Birliği tarafından organize edilen bu toplantıya** katılmak üzere davet edilmek, büyük bir onur. BMA'nın insan hakları ve tıp etiğine bakışı üzerine sizlerle konuşma olanağına sahip olduğum için mutluyum. Konuşmama, şu andaki ve gelecekteki çalışmalarımız hakkında kısa bir girişle başlayıp dört konuya dikkatleri toplayacağım:

- 1- Toplumun doktorlardan beklentileri
- 2- Ahlaki, mutlak ve evrensel standart arayışı
- 3- İnsan hakları ile tıp etiği arasındaki bağ
- 4- Tıbbi kuruluşların sorumlulukları

GİRİŞ:

On yıldan uzun süredir, İngiliz Tabipler Birliği (BMA) tıbbın insan haklarının ihlalinde kötüye kullanılışı ile yakından ilgilenmiştir. Bu çeşit ihlaller ahlak bilimcilerin işi olarak görülüyor. Bizim de katıldığımız, insan hakları mektup yazma kampanyaları BMA'nın uluslararası ya da ulusal çalışma birimlerinden çok Etik Birimi'nin çalışmalarının bir parçasıdır, çünkü uzun zaman BMA, tıp etiği ile insan haklarının girift bir biçimde birbirinin içine geçmiş olduğunu kabul etmiştir. Bu demek değildir ki, bunlar farklı adlarla iki yeni kavramdır. Etiğin çalışma alanı esas olarak başkalarına karşı görev ve sorumluluklarla ilgili iken, insan haklarının amacı, bireylerin, toplum tarafından değer biçilen kazanımlara talebini ayırtmaktadır. Tıp etiği, meslektaş, hasta gruplarına ya da topluma karşı sahip olunan sorumluluklar gibi konular içeren birey haklarından öte, meselelerle ilgilenir. İnsan

hakları, aynı zamanda tıp etiği kavramlarının ve hastaların doktorlardan talep ettiği hakların çok ötesine uzanır. İnsan hakları, tüm vatandaşların, devletin ve uluslararası kuruluşların tanımak zorunda olduğu taleplerle ilgilidir.

Bununla birlikte, görev ve hak teorileri arasında önemli çakışmalar bulunmaktadır. İdeal olarak, borçlu bulunan ödevler ve talep edilen haklar, madeni paranın iki yüzü gibi birbirini karşılamalıdır. Hemen her zaman, birinin ihlali diğerininkini de içerir ve bireyin haklarına zarar vermeden, kabul edilmiş etik standartlarını ihlal eden doktor örneği az bulunur. Çalışmamızın temel bir ögesi, eylemleri, bireye saygıyı (ki bu tıp etiğinin ve insan haklarının temel ilkesidir) yansıtmak şeklinde, doktorları tıp etiği ve ahlaki analiz konusunda eğitmektir. Buna erişmek amacıyla, doktorların işkenceye ortaklığı ile somutlaşan tıp etiği ve insan hakları ihlalinin en açık örneklerine bakarak 10 yıl önce BMA çalışmalara başladı.

İlk Rapor

Ocak 1985'te, tıbbın işkencede kullanılmasını araştırmak üzere BMA ilk çalışma grubunu oluşturdu. Ertesi yıl yayımlanan ilk rapor uluslararası işkenceyle ilgiliydi, fakat Kuzey İrlanda'da askerin kullandığı sorgu metodları gibi, Birleşik Krallık'taki sorunlara da özellikle dikkat çekiyordu. Rapor, "bir yanda devletle askeri güçler ve polis arasındaki mesafe eksikliği, diğer yanda da bu otoriteler için çalışan doktorlar" üzerinde yoğunlaşmıştır. Aradan geçen zamanda, çeşitli ülkelerde bu mesafe eksikliğinin kanıtlarına BMA tarafından defalarca kez dikkat çekilmiştir.

1986'dan sonra BMA dünya çapında doktorların ilgisinin odak noktası oldu ve doktorun, içinde kurban veya işbirlikçi olarak yer aldığı insan hakları ihlallerinin ileri sürüldüğü, Uruguay, Bosna, Kashmir gibi çok çeşitli bölgelerden tıbbi delege heyetleri ve başvurular almıştır. Ayrıca BMA, doktorların işkencecilerle birlikte çalıştığı veya onların kurbanı olduğu, insan hakları ihlalleri olayları üzerine bir mektup yazma kampanyası sürdürdü. Bölgesel BMA toplantıları aracılığı ile İngiliz doktorlarında bir bilinç oluşturmak, uluslararası toplantılarda bildiriler sunmak

* British Medical Association, Etik Bölüm Üyesi

** Bu konuşma 1-3 Mart 1996 tarihinde Adana'da düzenlenen Tıp ve İnsan Hakları Sempozyumunda yapılmıştır.
Çeviren: Evren Balta

gibi eylemleri içeren, insan hakları üzerine başka çalışmalar dizisi de yürütüldü. İşkence gördüğü iddia edilen mültecilerin muayene yöntemleri ile ilgili, doktorlar için bir rehber çıkarmak amacıyla BMA, Londra İşkence Kurbanları Rehabilitasyon Merkezi ile çalıştı. Bu çalışmada işkence gördüğünü iddia eden sığınmacıların tıbbi tedavisiyle ilgilenen doktorlar için bir ilkeler bütünü oluşturduk. Bu, üyelerimiz için yayınladığımız rehberlere sadece bir örnek. Diğer rehberlik notları, polis ve ordu doktorlarını da içeren çifte sorumluluklu doktorlara ahlaki tavsiyeler, psikiyatrik etik konusunda rehberlik ve tutuklulara tıbbi bakım sağlayan doktorlara öneriler içermektedir.

Kötüye Kullanılan Tıp

1992'de bir BMA çalışma grubu, birçok ülkede insan hakları üzerine temel bir el kitabı olarak kullanılan "Medicine Betrayed"i (Kötüye Kullanılan Tıp) çıkardı. Rapor, Almanca ve Rusça'ya çevrildi ve bu yıl sonuna doğru Türkçe baskısı da yapılmış olacak. Raporun ulaştığı belli başlı sonuçlardan bazıları şöyleydi:

- Bazı ülkelerde doktorlar aktif olarak işkenceye katılıyor.
- Birçoğu aktif olarak içinde yer almasa da bundan haberdar.
- Etkili bir engelleme için tıp etiğinin yardımı ve özel doktorların desteklenmesi gerekiyor.
- Tıbbi kuruluşlar, uluslararası düzeyde birlikte çalışmalıdır.

Bu yüzden, raporun vardığı en önemli sonuçlardan biri, tıbbi kuruluşların, insan haklarının korunmasında çok önemli bir rol aynadıklarıdır.

Şu anda, hem yeni hem de süregiden insan hakları kaygılarını inceleyecek olan yeni bir raporun başındayız. Önceki raporun, Türk Tabipleri Birliği'nin ölüm cezasına karşı çıkmaktaki takdire değer çalışmasına dikkati çektiği gibi, umuyoruz ki, bir sonraki rapor da işkenceyi önlemenin pratik yollarını bulma çabalarınızı belgeler. Çözümlerin akşamdan sabaha bulunmayacağına kuşku yok, ancak Türk Tabipleri Birliği'nin gayreti, benzer sorunlarla karşılaşan diğer kuruluşlar için iyi bir modeldir.

Amacımız, 1997'de Nuremberg Yasası'nın yıldönümü ile çakışacak şekilde "Medicine Betrayed" in devamını yayınlamak. Bu kitapta, dünya çapında doktorların kabul ettiği profesyonel tıp etiği kavramları ile uluslararası bildirimlerde somutlaşan insan hakları kavramları arasındaki bağlantıları incelemek istiyoruz.

Etik Eğitim Paketi

Temel amacımız, doktorlar için hem tıp etiği üzerine

ve aynı zamanda insan haklarının korunmasında doktorların rolünün farkına varılmasını sağlayacak uluslararası bir eğitim paketi oluşturmaya çalışmak. Etik eğitim çalışmamızın bu evresine, yeni kurulmuş olan Tabip Birliği'nin daveti üzerine geçen yılın sonunda, birliğin tüm bölgesel görevlileri için bir eğitim ve etik tartışmaları haftası gerçekleştirmek üzere Arnavutluk'a giderek başlamış olduk. BMA ayrıca, tıp etiği eğitim gereçlerini incelemek üzere Avrupa Topluluğu tarafından finanse edilen uluslararası bir grup ile birlikte çalışmaya başlamaktadır.

Birçok tıbbi konu, insan hakları eğitiminde ve bilinç oluşturma çabalarında açıkça kullanılabilir. Örneğin, AIDS tedavisi, toplumların bireye saygı ve farklı muamele konuları ile nasıl ilgilendiğini anlamaya yarayan bir turnusol testi olarak görülebilir. Birçok farklı toplumda tekrarlanan ve cinsiyetin, homoseksüelliğin ayırıldılması ile ya da ölümün tartışılması, ayırıldilebilir grupları "farklı" diye damgalama gereği, ırkçı önyargı, korku ve genellikle öldürücü bir hastalığın yaygınlaşmasını beraberinde getiren ilgisizlik ile ilgili tabular gibi faktörlere dayanan genel önyargılar, durumu özetler. Hastalığın kurbanlarını yaşam tarzlarıyla kendi hastalıklarına neden olmalarından dolayı suçlamak, toplumlara, HIV taşıyan ve AIDS'li insanların iddiası olan "sağlığı destekleme ve tahsis etme hakkı"na aldırma iznini vermiştir. Birçok ülkede HIV, çoğunlukla kenarda kalmış ve düşük statülü grupları etkileyerek özellikle önceden varolan eşitsizliklerin bulunduğu bölgeler boyunca yayılmıştır. İnsan hakları çalışmasında, BMA, bu sorunun ne şekilde ele alınabileceği ile ilgilenecektir.

Tokyo Bildirgesi'nin Eleştirisi

Şu sıralar düşündüğümüz diğer projeler arasında, uluslararası düzeyde doktorlara rehberlik edecek dökümanların yeniden gözden geçirilme olasılığı bulunuyor. Dünya Tabipler Birliği (WMA) ile yakın geçmişte yenilenen bağlantılar, BMA'yı WMA tarafından çıkarılan tüm beyanları ve bildirimleri yeniden incelemeye teşvik etti. Bunlardan, insan hakları ile ilgili olanı, sistematik işkence kanıtlarıyla karşılaşan doktorların görevlerini tanımlamak amacıyla 1975'te yazılan Tokyo Bildirgesi'dir. Bildiri, işkenceye direnen tıbbi gruplar tarafından kampanyalarda kılavuz olarak kullanıldı ve 20 yıl sonra bugün, özellikle eksikleri olmak üzere metni yeniden ele almanın artık zamanıdır.

WMA, doktorların açlık grevi yapanlarla ilişkileri gibi konularda açlık kılavuzları yayınlamasına ve iğneyle idam cezası uygulamayı doktorlara yasaklamasına karşın, diğer cezalara ilişkin beyanlarda bulunmamıştır. Bildirinin en büyük eksiği, doktorların dövme, dağlama, uzuvların kesilmesi gibi adli cezalara katılımından söz etmemesidir. BMA, WMA'dan bu konuları da kapsayan bir araştırmaya girişmesi talebinde bulunmuştur.

Standartların Aşınımı

BMA'nın ilgisi, sadece işkenceye ortak olan doktorlar

üzerinde yoğunlaşmış değildir -bu, tıbbın kötüye kullanımının uç bir örneği olmasına karşın- ancak, tıbbın, devletin ilgisini belirli kontrol grupları üzerinde tutmak için kullanılmasının (veya kötüye kullanılmasının) daha başka alışılmış yöntemleri vardır.

Bu yüzden, amacımız sadece açık ve gizli insan hakları ihlallerini tespit ve protesto etmek değil, aynı zamanda tutuklu insanlar tıbbi tedaviye yeterince ulaşabiliyorlar mı, sağlıklı koşullarda yaşıyorlar mı, HIV taşıyan veya AIDS'li insanlardan oluşan hasta grupları farklı muamelelere maruz kalıyorlar mı, gibi daha güncel konuları ele alırken özel etik rehberlerinin gözönünde tutulmasını, bunlara riayet edilmesini sağlamaktır. İngiliz Hükümetinin, sığınma hakkı isteyen mültecilerin HIV ve DNA testi muayenelerinde doktorlara iş vermesi, doktorun, devletin göçü sınırlama arzusunu desteklemesini içeren alışlagelmiş yollara sadece bir örnektir.

Başka yerlerde olduğu gibi, Britanya'da da, kurumlardaki yaşlılar, zihinsel özürlüler ya da çocuklar gibi kenarda kalmış gruplar, temel haklarının sık sık aşınımına uğramaktadır. Böyle gruplar, doğru standartların, uygun tedavi ya da fiziksel baskı ve cezaların kullanımı gibi konularda uygulanmasını sağlamada doktorlara güvenmektedir. Genellikle doktor, bu gruplar için devlet kuruluşlarını ya da özel kurumları düzenli olarak ziyaret eden tek yabancıdır. BMA yakın geçmişte, bu hasta gruplarının her biri için, kendi haklarına saygı gösterilmesi zorunluluğunu anlatan etik ve yasal rehberler yayınlamıştır.

Yeni teknoloji, beraberinde yeni güçlükler getirir. Genetik teknoloji ile ve doktorlar tarafından elde edilen genetik bilginin ayırmacı bir tarzda nasıl kullanılabileceği ile ilgilenen küçük bir çalışma grubumuz var. Bir genin insanı suça yatkın hale getirmesi olasılığı gibi insan davranışını etkileyen genler bulunduğu konusunda Amerikalıların iddiaları ve kanıtları, temel adalet tartışmalarına yol açan bir konudur. Yeni teknoloji, organ bağıışı gibi operasyonların artık daha tecrübeli yollarla yapılmasına olanak sağlıyor, ancak aynı zamanda da, tutuklular, başkaları için organ ya da doku bağışlayıcıları olarak kullanıldıklarında, yeni insan hakları kaygıları gündeme geliyor.

Tüm bu projeler, aşağıda sıralanan ve benim de kısaca üzerinde durmak istediğim konuları içeren bir takım inançlara dayanıyor.

1- Toplumun doktorlardan beklentileri; bununla, tüm toplumların, haklı olarak, tıptan büyük beklentileri bulunduğu gerçeğini kastediyorum. Doktor olmak, belli sorumlulukları kabul etmek anlamına gelir.

2- Evrensel standartlar arayışı: bununla, bazı değerlerin ilgili bulunmadığı fakat ortak insan deneyimi yansımaları olduklarını tartışıyorum. Bu ortak değerlere aykırı davranışlar (yalnızca belli bir politik görüşe ya da rejime uydukları için), savunulabilir, mazur görülebilir değildir,

3- İnsan hakları ile tıp etiği arasındaki bağ: Bu bağlantı kabul edildiğinde, doktorlar mesleki kurullara bağlı kalmaya zorunlu oldukları kadar, insan hakları standartlarını desteklemekle de görevlidirler.

4- Tıbbi kuruluşların sorumlulukları: Bir meslek grubunun görevlerinden biri, üyelerinin standartlarını yükseltmek ve çıkarlarını korumak olmalıdır. Toplumun dokordan özel ahlaki beklentileri bulunduğu ve doktorluk etiğinin, daha genelleştirilmiş insan haklarının bir alt kategorisi olduğu kabul edildiğinde, tüm tıbbi kuruluşların insan hakları konusunda sorumluluk sahibi olması zorunluluğu kaçınılmazdır.

Toplumun Sağlık Görevlilerinden Beklentileri

Doktorun, herhangi bir vatandaştan daha fazla özel ahlaki sorumluluğunun olup olmadığı önemli bir sorundur. Etik literatürü, toplumun, tıp mesleğini seçen kişilerden ek beklentileri olduğunu belirtir. Politika ya da hukuk gibi birçok meslek, toplumun refahı adına belli sorumluluklar gerektirir. Fakat doktorlar, mesleki kurallar ve Helsinki deklarasyonu gibi bildirgeler aracılığı ile şöyle der: "Hastanın sağlığı, benim için en önde gelir".

Çok az meslekte böylesine açık, bağlayıcı bir ifade vardır. Doktor ve hasta arasındaki ilişki güvene dayalıdır ve bu güvenin herhangi bir şekilde ihlali çok tehlikelidir. Filozof Nozick der ki; doktorluk da, marangozluk ve ekmekçilik gibi, servisini satan meslektir ve tehlike anında kurtarıcı rolü oynaması ya da müşterisinin refahı konusunda özel görevlere sahip olması beklenmemelidir. Ne yazık ki, "pazar güçleri"nin, hastanın çıkarının önüne geçmesine bağlı olarak, sağlık rekabete dayalı "sağlık pazarı"nda alınıp satılan bir meta olarak görülmeye başlandı. Nozick'in bu düşüncesi Britanya'da gelişmeye başladı. Şubat 1996'da İngiltere'nin Güneybatı'sındaki doktorlara, radyoterapi ve kemoterapiyi ileri düzeyde kanser hastalarının ağrısını gidermede kullanmayıp bu tedavi yöntemlerini sadece kurtulma şansı olan hastalara uygulayarak devletin parasını artırmaları söylenmiştir. Bu düşünce tarzı, insan hakları ihlallerinin gelişeceği bir kültürü besler.

Arnavut doktorlar, tıbbın mekanik bir biçimde kullanıldığı ve acıma ve merhametin bir burjuva düşüncesi olarak görüldüğü 40 yıllık diktatörlük sırasında ülkelerinde yaşanan şeyin bu olduğunu söylemişlerdi bize. Fakat bu, toplumun doktorlardan beklentisine ve aynı zamanda doktorların sezgisel tepkisine de ters düşer. Bu tip sorumlulukların kökenini Hipokrat Yeminine ve Batı dışındaki toplumların paralel ifadelerine kadar götürmek mümkün.

Evrensel Standartlar Var mı?

İkinci ana tema, sık sık yapılan şu tartışma ile ilgili: Nesnel standartlar yoktur çünkü değerler kültürlerle bağlıdır, dolayısıyla Avrupa ülkeleri, örneğin, Asya ya da

Afrika ülkelerinden, aynı insan hakları kavramlarına ya da tutukluların tedavisinde onların uygun bulunduğu minimum kurallara uymalarını isterken, kültürel emperyalizmi diriltmeye çalışmaktadırlar. Ulusal egemenlik ve kültürel farklılıklar ile ilgili güzel tartışmalar var fakat bunları itirazsız kabul edersek, insan hakları tehlikede olmaya devam edecektir. Eğitim ve uluslararası tartışmalar, dini ya da kültürel farklıların empoze ettiği sınırları aşmada önemli araçlar olabilir.

Belirli hakların ya da belli grupların haklarının evrenselliğini yadsımaya neden olacak ulusal egemenlik tartışmalarını ele alacak ileri stratejiler geliştirmemiz gerektiğinin bilincindeyiz. Hükümetler bu tip vaatler konusunda ciddi değillerse yerine getirilmesinin yine de garanti edilmediği itiraf edilmesine karşın temel hakları ulusal yasamaya dahil etmek genellikle bu hakların tanınmasını sağlamanın birinci yolu olarak görülür.

Suç ve cezaya bakışta kültürel değişiklikler olduğunu kabul ederken, BMA'nın çıkarımı şöyle: Tıp etiği ile ortak kavramlara yansıyan ve ileri tartışmalara temel oluşturabilecek nesnel standartlar ve ortak mesleki bağlantılar vardır.

Tıp Etiği Nedir?

Tıp etiği, "tıbbın uygulanışını yöneten ahlaki doğanın sorumlulukları" olarak tanımlanmıştır. "Tıp mesleğinin temelidirler ve hem meslektaşlar tarafından hem de içinde hastalarının yer aldığı toplum tarafından bunlara bağlı kalınması beklenir". Bu tanım, finansal teşvikler ya da hükümet düzenlemelerinde etiğin baskın olması gerekliliğini açıkça söyleme cüretini gösterir.

Tıp etiği, kültürel farklılıkları aşan ve hastanın refahına önemli bir vaatte bulunan ortak değerlerin birleşmiş bir ifadesidir. Ünlü "zarar vermez" gibi prensipler değişmez ama belki farklı kültürlerde ya da tarihin değişik dönemlerinde farklı şekillerde ifade edilir. Tıp etiğinin altında yatan yaygın düşünce, kültürel veya politik koşullara bakmadan, gelişmelerinde bireylere yardım etme görevidir.

İnsan Haklarının Tanımlanması

Haklar, sosyal yapılarıdır ve bu yüzden farklı toplumlar, hak kavramını farklı şekillerde ifade eder. Yüzyılımızda sosyalist ülkeler, örneğin, çalışma hakkına daha fazla önem vermiştir ve ifade özgürlüğüne kapitalist ülkelerdekinden daha az değer biçmiştir.

Bununla birlikte, sadece başkaları için bir tehlike oluşturduğunda engel olunabilecek yaşama ya da özgürlük hakkı gibi bazı "hak" kavramları kültürel farklılıkların üstündedir. Ancak haklar bazı yorumlara maruz kalır. Çoğu toplum, yaşama hakkını diğer tüm ilkelerin üstünde tutmaz ve bu yüzden yaşamın savaşta ya da kendini savunmada ya da büyük cezalarla yitirilebileceğini kabul

eder. Benzer şekilde, başkaları için devamlı bir tehlike oluşturmasalar bile suç işleyen insanların özgürlük haklarını kaybedecekleri kabul edilir. Ve Britanya'da birçok kadın, örneğin, borç ya da park cezası yüzünden hapsedilmiştir.

Haklar, diğer rakip değerler karşısında savunulabilecek kadar toplumun öncelik ve ödül verdiği özel değerler olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla, hak kavramı, hakkın kullanılmasını garanti edecek yetkili kişilerin sorumluluklarını içermek zorundadır. Hak kavramı, aynı zamanda, hak sahiplerinin ihtiyaçlarının karşılanması beklentisini ortaya çıkarır.

Bu durum, bir hak talep edildiğinde herhangi bir insan ya da birim üzerinde bu talebi karşılayacak bir görev yoksa, sorunlar yaratır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) her bireye "sağlık hakkı" için desteği ciddiye alması gereken bir problemattir ve hak talebini karşılama görevini yetkili kurumların kabul etmesi zorunludur.

Tıp Etiği ve İnsan Hakları Arasındaki Bağ

Tıp etiği, ulusal farklılıklarla karşılaşan ve sağlık bakımı temin eden insanların paylaştığı çok eski ve üstün değerleri somutlaştırır. Diğer taraftan, insan hakları kavramları, zaman içinde evrim geçirdi ve belli haklar, değişik zamanlarda değişik toplumlarda, farklı ağırlıklarda oldular. Tıp etiği ve insan hakları Birleşmiş Milletler (BM) Deklarasyonları gibi tüm üye ülkelerin imzaladığı standartları ve asırlar boyunca tıp etiğinin, hasta ve güçsüzlere yardım görevi ve diğer bireylerin itibarına saygı gibi kavramların da bulunabilecek genel tehditleri yansıtan uluslararası bildireler ile birbirine bağlanmıştır. Gerekliliği olan, tıp etiği ve insan hakları bilincini yükseltmeye yarayacak stratejiler ve ortak bir dildir. Geçmişte, çeşitli BM Kongreleri onaylamaları ve bunları ulusal yasalarına dahil etmeleri için hükümetleri teşvik ederek bunun yapılabileceğini varsaydık. Şimdi, tek başına bunun yetersiz olduğu açıktır ve daha önceki bir Türk konuşmacı, uluslararası ilkelerin tercüme edilmeden, tartışılmadan Türkiye'de nasıl kabul edildiğine dikkat çekti. İcraat, doktorları ve etkileyici pozisyondaki diğer meslekleri de içeren toplumun her seviyesinde, kararlaştırılmış ilkelerin katı taahhütünü gerektiriyor. BMA açısından, uygun stratejiler geliştirme çabaları tıbbi kuruluşların sorumlulukları arasındadır.

Tıbbi Kuruluşların Görevleri

BMA'nın yayını "Medicine Betrayed" (Kötüye Kullanılan Tıp) insan hakları konusunda, tıbbi kuruluşların görevleri arasında olduğuna inandığı bir dizi tavsiye içerir. Bunların içinde, tıbbi kuruluşlara, tıp fakültesi müfredatının etik eğitimi içermesi zorunluluğu getirmek için gayret gösterilmesini sağlamaya teşvik etmek bulunuyor. Bu yayın, ayrıca, ulusal tıp kuruluşlarına bu kuruluşların görevlerinin temeli olarak gördüğümüz, işkence kurbanları için tıbbi rehabilitasyon merkezlerinin çalışmalarına destek olmalarını şiddetle tavsiye etmektedir.

Strateji Geliştirme

Birkaç yıl önce BMA, BM kongrelerinin özetinin pratik örnekler eşliğinde tıp etiği diline yansıdığı gelişmekte olan ülkeler için bir etik yasası oluşturacak etik ve haklar için ortak bir dil oluşturmaya çalışmak amacıyla CMA (Commonwealth Medical Association) ile çalıştı. Bu girişim, şu anda CMA'ya üye ülkelerde denetlenmektedir.

Bilgi Ağı Oluşturulması

Bize göre, böyle başka stratejiler oluşturmada bilgi ağları geliştirilmesi önemlidir. Yoksa, mesleki örgütler ve diğer kuruluşlar, özellikle doğru veri toplama alanında, aynı çalışmanın tıpatıp benzer görünümüne ulaşabilir. İnsan hakları bilgi toplama alanında örneğin, BMA, Amnesty International (Uluslararası Genel Af) tarafından yayınlanan dökümanlara ve "İnsan Hakları İçin Hekimler" (Physicians for Human Rights) ve "Amerikan Bilim Geliştirme Derneği" (American Association for the Advancement of Science)'nin raporlarına çok güvenir. Mülteci haklarının ihlaline ilişkin bilgi için, onlara önerilerde bulunan destek grupları ile çalışıyoruz. Cezaevi sağlık bakımı ile ilgili olarak, Birleşik Krallıkta bu konuda ihtisaslaşmış ve cezaevi reformu için mücadele eden kuruluşlardan gelen verileri kullanıyoruz. Aynı zamanda, hemşire ve avukatların mesleki birlikleri ile de çalışıyoruz ve çok hasta, yaşlı ve zihinsel özürliülerin insan haklarının ihlali konusunda çıkardıkları raporları kullanıyoruz.

Organ Bağışı Kurumlarının Politikalarını Etkileme

BMA'nın devam eden çabalarından biri, denizaşırı ülkelere mahkeme kararı ile yardım yapılırken bir ülkenin insan hakları sicilini gözönüne alması için organ bağışı kurumlarını etkilemeye çalışmak.

Avrupa Topluluğu, çok sayıda doktorun uzun süre tutuklu kaldığı Suriye'ye finans yardımı yapmayı düşünürken, insan hakları grupları ile BMA, birkaç yıl bu komisyona karşı lobi yapmıştır. Bu tip çabalar her zaman başarılı olmuyor ya da çok sınırlı etki yaratabiliyor ama insan hakları topluluklarının benzer konulara dikkat çekmeleri gerektiği önemlidir. NGO'lar ve tıbbi kuruluşlar gibi ilgili birimler arasındaki yanlış bilgiyle aldatılan Dünya Bankası ve organ bağışı kuruluşlarına gerçek durumu göstermek üzere araştırma yapılabilir.

SONUÇ:

Bize öyle geliyor ki, insan hakları konusunda tıbbi kuruluşların ilk bakışta bazı görevleri bulunmaktadır.

Gereği kadar ilgilenilirse, bu görevler bir tıbbi kuruluşun nerdeyse tek işini oluşturabilir. Bazı işleri bir tıbbi kuruluşun tek başına başarabilmesi zor olacaktır. Örneğin, doktorları içeren insan hakları ihlallerini araştırmak üzere BMA'nın eski Yugoslavya'ya girmesi ya da Hindistan, Suriye veya Sudan hükümetlerine daha güçlü baskı yapması BMA'dan defalarca istenmişti. İngiliz cezaevi tıp servisi tarafından da mültecilerin tedavisinin birçok yönünü araştırmamız istendi ve birçoğunu yapmaya çalışıyoruz ancak kabul etmelisiniz ki, pratik değişiklik önemli gayret ve kaynak gerektirir.

Kurumların yükünü hafifletmek için bir mekanizmanın oluşturulması gerekmektedir. Doktorların mesleki ve etik çıkarlarını uluslararası düzeyde sergilemek üzere oluşturulan Dünya Tabipler Birliği (WMA) ve Dünya Psikiyatri Birliği (WPA) gibi mevcut bazı mekanizmalar bulunmaktadır. Avrupa Doktorları Daimi Komitesi (SCED) gibi bazı bölgesel gruplanmalar da bulunmaktadır. WMA bir uluslararası tıp etiği yasası kaleme almıştır ve daha önce söylemiş olduğum gibi, bazılarının gözden geçirilmesinin ya da geliştirilmesinin mümkün olmasına rağmen, bazı önemli ve takdire değer bildiriler çıkarmıştır.

BMA, ulusal kuruluşlara zorunlu kıldığı bir takım görevler tespit etmesine karşın, uluslararası destek daha güvenilir şekilde organize edilene dek pratik değişiklik umudunun küçük olduğunu kabul eder. Yine de, "Medicine Betrayed" in olabildiğince çok tanıtımını ve tercümesini yaparak ve yayılmasını sağlayarak BMA yavaş yavaş bir tavır değişikliği gerçekleşmesini sağlayabilir.

Bu arada, benzer düşünen meslektaşlar arasında kurulacak yeni ortaklıklar ileri atılacak adımın bir parçası olmak zorundadır. İnsan hakları grupları, sadece tıbbi kuruluşları içeren sağlık grupları ile birlikte çalışmalı, bunun yanında, insan haklarını korumak amacıyla, doktorlar ve avukatlar gibi meslek grupları arasındaki irtibat da geliştirilmek zorundadır.

Özellikle, veri toplama, bilgi tahkiki, yanlış bilgilendirmelere karşı gelme ve uluslararası birimlere lobi yapma konusunda bu tarz ağların önemi açık. Sağlıkçılar arasında böyle bir irtibat ortak bir "hak" diline katkıda bulunabilir.

Projelerinin başarıya ulaşması için BMA'nın diğer tıbbi kuruluşlarla, sağlık mesleğinin diğer temsilcileri ile ve uzman grupları ile güçlü bağlar kurabilmesi önemlidir. BMA'nın, insan haklarına güçlü vaatleri var ancak yalıtılmış bir durumda ve bunların çok azını başarabilir. Bizce, umarız bu toplantı, sizde bulunan bilgi ve deneyimi paylaşmamıza katkıda bulunacaktır.